

PREKMURSKI POZVAČINI

† JOŽE BAKAN

Štiri leta bo od takrat, ko sem za *Folklornik 3* pripravil izbor fotografij, na katerih je mogoče videti prekmurske godce, za tokratno številko pa sem zbral nekaj fotografij, ki pričajo o tem, kako so bili opravljeni pozvačini.

Pozvačin, imenovan tudi *zvačin* ali *zvač*, je od ženina in neveste naprošen moški, ki pisano opravljen hodi od hiše do hiše in vabi na svatbo s posebnim, pogosto šaljivim nagovorom. Ta navada je bila najbolj živa v Prekmurju, čeprav so *pozavčina* ali *pozoviča*, ki je imel vlogo vabljenja na svatbo, poznali tudi v Prlekiji in na Ptujskem polju.

Oprava pozvačinov se je seveda spreminjala v času in prostoru, a glede na dostopne vire je bilo vsem pozvačinom skupno, da so v rokah nosili *ježevko*, palico, ovito z jezevo kožo, na glavi pa *kapo*, okrašeno s cvetjem iz krep papirja. Oblečeni so bili v obleko, kakršna je bila sicer v navadi, dodani pa so ji bili robci in brisače ter zvončki, ki so jih zavezali okrog nog.

Na njihovo opravo so, podobno kot tudi na siceršnje oblačenje ljudi, vplivali številni dejavniki. Oprava pozvačina je bila odvisna od vsakokratnih družbenih razmer, od oblačilne mode, pa tudi od tradicije posameznih okolij. Ne moremo sicer govoriti o pravilih, ki bi v opravi pozvačina veljali v posameznih krajih, je pa res, da so bile ponekod poudarjene nekatere prvine okraševanja, drugod pa druge. A bolj kot glede kraja se oprave pozvačinov ločijo glede časa, v katerem so nastale, oziroma glede tega, v katerem času se je njegova oprava bolj ustalila in postala »tipična«. Zaradi želje po izpostavljanju posebnosti so te oprave pridobile lokalno obliko in pomen, kar dokazuje bolj sodobno videnje preteklosti kot preteklost samo. Dejstvo je, da je njihova oprava podlegala modi, stanju v družbi, okusu posameznikov, ponudbi materialov, ki so potrebni za njegovo izdelavo, in pa seveda vplivu izdelovalcev oprav, ki so, če so se tega lotevali pogosteje, vanjo vnesli svoje videnje »prave« podobe.

Na fotografijah, ki so objavljene, je mogoče videti različno opravljene pozvačine. So dokument časa, v katerem so nastale. Čeprav je pri njih večinoma pripisan kraj, kjer so bile narejene, jih ni mogoče jemati kot edini pravi ali »tipičen« primer opravljanja pozvačinov v tem kraju, temveč kot primer, ki se je ohranil in našel pot v to publikacijo.

Fotografija pozvačina iz dela *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*.

Fotografija pozvačina iz *Ilustriranega Slovenca*.

KOT DODATEK OBJAVLJAMO POZVAČINSKI GUČ – NAGOVOR POZVAČINA
FRANCA JEREBICA IZ LIPE, ZA POSREDOVANJE BESEDILA IN FOTOGRAFIJE
PA SE ZAHVALJUJEMO VALERIJU ŽALIG:

»Dober den vam Boug daj!

Jes san k van poslani od Raduhuvuga Ivana ino njegove tuvarišice Mice, tak kak tudi od njuvoga sijna Marjana ino njegove zaručenke Sandre, šteriva sta se dala na žijtek svitoga hijštva dol zavezati ino vu svejti zakon stoupiti. Zatou se prvo pričesno soboto prejk meni date zvati na eden mali fakaček kruja ino na veliko kupico vjna.

Zaj pa dragi moji začnimo z evangelijon Svetoga Janoša v drujgon tali. V onom vrejmeni svatba je bila fcinjena v Kani Galilejskoj. Ino bijla je tan mati Jezušova, zvanj je pa bou tudi Jezuš ino njegivo vučenijcje.

Ino gda bi vjna svalilo – pravi mati Jezušova njemi: Vjna nemajo! Ino velij njoj Jezuš: Ka je meni ino tebi žena, ešče je nej prišla vora moja. Veli mati njegova slugom: Kakoli van boude velo, fčijnite!

Bilou pa je tan šist kamnitij vejder, držečij sakša dvej ali trij merice.

Pravi njin Jezuš: Napunite ta vejdra z vodouf ino napunili su je strijoma. Velij njin Jezuš, Zajmite ino nesite starešijni i nesli su. I gda je starešijna koustal vodou na vjno obrnjeno, te je nej znao, odket bi tou bilou. Slugi su pa znali, šteri su zajmili vodo.

Zovi zaročnijka starešijna ino pravi njemi: Sakši človik da oprvin dobro vjno, ino gda se že opijijo, te da ono štero je lagodnejšje. Tij pa si dobro vjno zadržao do etimau. Eti začetek je fčijno čudni del Jezuš v Kani Galilejskoj. Ino pokazal je diko svojo ino vorvali so njega vučenijcje njegovi.

Za jesti se niakj ne bojte. Mesa mamu čuda. Poslali smo edno nago cigansko dejte na suji brod ribe lovit pa smo njemi pravili, ka ka de zgrabu, naj pistij, ka pa nej, pa naj za nejdra dejvle.

Nadale smo poslali tri jagre v Sloparco zverijno strejlat: prvi je plantavi, drujgi je slejpi, tritji pa itak nikaj nemre. Prvi je poganjau, drujgi strejlau, tritji, šteri pa nikaj nemre, je pa fkup noso. Tej jagri so strejlili ednoga brava, velkoga kak mrava. Brav je spadno na zafca, zavec na lisico, lisica na vuka, vuk na medveda, medvid na srno, srna na jelena, jelen na kozo, kozo na ovco, ovca pa v skledo ...

No, tej brav je meo telko sala, ka smo nej znali kama z njim. Te je pa prišla domača dekla, pa vse fkuper v fertuj pograbila pa gori na izo odnesla, ge smo ga v lešnikovoj lupanji shranili. Slanino smo pa na slemen obesili, da je pa gouževka nej zdržala: ftrgnola se je, slanina je dol spadnola pa na ednoj pavočini obijsnola. Zatou jes pravim, ka tista dekla kaj vala, štera v iži pravočino ma.

Nadale smo ednoga bijka edno leto na ednom rženom betvi privezanoga krmili i onoga smo bujli. Samo njegova jajca so trij cente vagala.

Tudi za pijačo se niakj ne bojte. Doma so lagvi prazni. V prvon fali za motikin štuo, v drujgon malo več, v tretjon pa tak nikaj vjna nega. Poulek toga že trij dnij devet bab edno sinico skibe. Z njenin perjon pa okouli rambe nastelemo, ka či bi što od vas spadno, na mejko spadne.

Tak vijdite, ka smo se dobro pripravili na ti velki mao. Zatou prijdite vsi, šteri ste od kolena vekši pa od podplata menši, z glasnimi gutami, friškimi petami ino s trdimi mošnjami!

Tou so moje rejši k van poslane.

FALEN BODI JEZUŠ KRISTUŠ. «

Pozvačina v Filovcih leta 1969 (tisti, ki stoji na skrajni levi, je viden le deloma). (Iz osebnega arhiva avtorja prispevka.)

Nevesta in ženin z godci, svati in dvema pozvačinoma, pri katerih je mogoče jasno videti, da imata pod kolenom privezane zvonce. Ivanci, 1956. (Iz osebnega arhiva avtorja prispevka.)

Pozvačina v družbi godcev v Turnišču leta 1965. (Iz osebnega arhiva avtorja prispevka.)

Pozvačina v Bogojini leta 1933. (Iz Kalendarja Srca Jezušovega, 1933, str. 37.)

Nevesta in ženin z godci in svati na poroki, ki je bila leta 1959 v Renkovcih. Pozvačin stoji v zadnji vrsti četrty z leve. (Iz osebnega arhiva avtorja prispevka.)

Pozvačin Jože Zver iz Polane. (Foto: Denis Cizar, 10. 6. 2007.)

Pozvačin Slavko Petek iz Gančanov. (Foto: Denis Cizar, 10. 6. 2007.)

Pozvačini, ki so se leta 2007 predstavili na prireditvi v Mali Polani. (Foto: Denis Cizar, 10. 6. 2007.)